

Op 26 februari, één dag na het Leeuwarder arrest (men had er in Den Haag nog niet van vernomen), werden van Roijen en Zwaardemaker op het *Reichskommissariat* ontvangen. Wimmer was, als zo vaak, afwezig, maar zij konden met de twee ambtenaren spreken die tot dusver de klachten inzake Ommen opgevangen hadden. Binnen het *Reichskommissariat* wist men toen wel dat in Ommen en vooral ook in Heerte dingen gebeurd waren die niet in de verste verte door de beugel konden – niet omdat zij op zichzelf afkeuring verdienden (een ieder wist dat het in Mauthausen nog heel wat barbaarser toeging), maar omdat 'gewone' gevangenen er het slachtoffer van geworden waren; gevangenen bovendien die veroordeeld waren door Nederlandse rechters wier voortgezette consciëntieuze arbeid in het belang was van rust en orde in bezet gebied. Men vertrouwde dat Schwier inmiddels zichzelf en ook Diepgrond en zijn bewakers de nodige matiging opgelegd had.

Van Roijen en Zwaardemaker overhandigden een memorandum waarin het in het oosten des lands verzamelde materiaal samengevat was, en drongen aan op opheffing der strafkampen dan wel op 'eine direkte Kontrolle der niederländischen Staatsanwaltschaft' (de aankondiging dat de rechterlijke macht, als die wens niet ingewilligd werden, voortaan de op te leggen straffen zou verlagen, lieten zij achterwege)¹ – en zowaar, hun werd, kennelijk met machtiging van Seyss-Inquart, meegedeeld dat een willekeurig aantal leden van de rechterlijke macht een bezoek kon brengen aan Ommen. De datum werd bepaald op zaterdag 6 maart.

Daags tevoren, vrijdag de 5de, reisden Zwaardemaker en de Rotterdamse officier van justitie mr. A. R. Andringa al naar de plaats Ommen. Zij hoorden er van inwoners dat vooral in '42 talrijke gevangenen in het kamp overleden waren en dat men de bewakers algemeen voor rapalje hield. Het kamp zelf werd op zaterdag door Zwaardemaker en Andringa alsmede door een onbekend aantal andere justitiële autoriteiten bezocht. Het viel Zwaardemaker en Andringa mee. In een apart rapport voor *Verwaltung und Justiz* noemden zij de 'Eindruck von der Lagerung und Verpflegung der Gefangenen' 'nicht ungünstig', het eten was goed, alleen de 'Strafzellen (Bunker)' maakten 'einen ungünstigen Eindruck'; voor de 'Klagen mancher Sträflinge über schwere Misshandlung' hadden zij geen bewijzen gevonden – zij schreven overigens

¹ Notitie, 26 febr. 1943, van VuJ (VuJ, HA Justiz, 16 b).